

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Навчально-науковий медичний інститут
Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни

Страхування, переміщення та позиціонування у фізичній терапії та
ерготерапії
(назва дисципліни)

підготовки бакалавра (на базі повної загальної середньої освіти)
(назва освітнього рівня)

спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія»
(шифр і назва спеціальності)

освітньої програми 227 «Фізична терапія, ерготерапія»
(назва освітньо-професійної освітньо-наукової/освітньо-творчої програм)

Силабус навчальної дисципліни «Страхування, переміщення та позиціонування у фізичній терапії та ерготерапії» підготовки “бакалавра”, галузі знань — 22 - охорона здоров'я, спеціальності — 227 - фізична терапія, ерготерапія, за освітньою програмою - фізична терапія, ерготерапія.

Розробник: Грейда Н.Б., доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії ВНУ ім. Лесі Українки, кандидат педагогічних наук, доцент.

Силабус навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри **фізичної терапії та ерготерапії**

протокол № 3 від 16.10.2020 р.

Завідувач кафедри: (Андрійчук О. Я.)

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань: 22 - Охорона здоров'я	Нормативна
Кількість годин/кредитів <u>90/3</u>	Спеціальність: 227 - фізична терапія, ерготерапія	Рік навчання <u>4</u>
		Семестр <u>7-ий</u>
ІНДЗ: <u>намає</u>	Освітня програма: фізична терапія, ерготерапія Освітній ступінь: Бакалавр на базі повної загальної середньої школи	Лекції 20 год.
		Лабораторні заняття 16 год.
		Самостійна робота 48 год.
		Консультації 6 год.
		Форма контролю: залік

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Викладач: Грейда Наталія Богданівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини та фізичної терапії, доцент, ngreyda@ukr.net

Комунікація зі студентами: електронною поштою, на заняттях згідно розкладу, за графіком консультацій.

Розклад занять розміщено на сайті навчального відділу ВНУ: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

Розклад консультацій. Консультації проводяться згідно розкладу, що розміщений на дошці оголошень кафедри фізичної терапії та ерготерапії.

III. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна «Страхування, переміщення та позиціонування у фізичній терапії та ерготерапії» - це особливості навчання техніки переміщення та навичкам самообслуговування осіб після травм, осіб з вродженими та набутими дефектами опорно-рухового апарату та осіб з інвалідністю. Вибір методів та засобів фізичної терапії та ерготерапії залежить від загального стану хворого, наявності супутніх захворювань та ускладнень, а також після консультації з лікуючим лікарем щодо наявних протипоказів та застережень. Якнайшвидший початок процесу реабілітації (вже у відділенні інтенсивної терапії) сприяє покращенню загального стану пацієнта та суттєво знижує ризик появи вторинних ускладнень (відлежнини, контрактури, дихальні ускладнення тощо). Фізична терапія та ерготерапія проводиться після стабілізації стану пацієнта. Заняття розпочинаються лише після бесіди з пацієнтом на тему усвідомлення необхідності навчання новим руховим діям. Свідома та активна участь пацієнта, його власна мотивація та розуміння потреби до навчання в разі сприяє досягненню ефективного результату та самостійності пацієнта. Основний

принцип запропонованої програми фізичної терапії - виконання рухових дій спочатку в полегшених умовах, потім - в умовах стаціонарної палати чи кімнати, та розвиток тих фізичних якостей, які необхідні для виконання специфічних рухових дій. Поступове навчання правильним (простим і складним) рухам призводить до їх нейрорефлекторного закріплення у вигляді вмій та навичок. Всі цілі фізичної терапії щодо навичок переміщення та елементів самообслуговування формуються спільно з пацієнтом та/або родичами згідно з принципом МКФ: Міжнародна класифікація функціонування, інвалідності та здоров'я (2001).

Пререквізити (попередні курси, на яких базується вивчення дисципліни) – нормальна анатомія та фізіологія людини (за професійним спрямуванням); загальна гігієна та екологія; основи медичних знань, професійна етика і деонтологія; науково-доказова практична діяльність у фізичній терапії та ерготерапії; основи практичної діяльності у фізичній терапії та ерготерапії (вступ до спеціальності); долікарська медична допомога; преформовані фізичні чинники; терапевтичні вправи; основи занятійної науки; клінічний реабілітаційний менеджмент при порушенні діяльності ОРА; клінічний реабілітаційний менеджмент при порушенні діяльності серцево-судинної та дихальної систем.

Постреквізити (дисципліни, для вивчення яких потрібні знання, уміння і навички, що здобуваються після закінчення вивчення даної дисципліни) – мануальні методи фізичної терапії; обстеження, методи оцінки та контролю при порушенні діяльності нервової системи; клінічний реабілітаційний менеджмент при неврологічних дисфункціях.

Метою викладання навчальної дисципліни «Страхування, переміщення та позиціонування у фізичній терапії та ерготерапії» є формування у студентів цілісного уявлення про методику фізичної терапії та ерготерапії, яка спрямована на поступове навчання правильним (простим і складним) рухам; на формування навичок самообслуговування, тобто тих вмій, які необхідні особі для самостійного харчування, справляння потреб, користування ванною кімнатою та одяганням/роздяганням.

Основним завданням дисципліни «Страхування, переміщення та позиціонування у фізичній терапії та ерготерапії» є:

- сформувати у студентів цілісне уявлення про методику фізичної терапії та ерготерапії, яка спрямована на поступове навчання правильним рухам;
- мати спеціальні концептуальні знання, які потрібні для покращення побутових дій пацієнта;
- досягнути максимально можливої незалежності пацієнта у навичках самообслуговування;
- навчити особливостям використання допоміжних засобів в оволодінні основними руховими навичками;
- виробити базові навички розробки індивідуальної реабілітаційної програми застосування засобів та методів полегшення оволодіння руховими навичками та навичками самообслуговування;
- навчити класифікувати рухові навички в залежності від впливу на організм людини;
- забезпечити уміння розвивати ті фізичні якості, які необхідні для виконання специфічних рухових дій.

Компетентності

До кінця навчання студенти повинні бути компетентними у таких питаннях:

ЗК 01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 02. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 03. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 04. Здатність працювати в команді.

ЗК 11. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК 01. Здатність пояснити пацієнтам, клієнтам, родинам,

членам міждисциплінарної команди, іншим медичним працівникам потребу у заходах фізичної терапії, ерготерапії, принципи їх використання і зв'язок з охороною здоров'я.

СК 02. Здатність аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові функції.

СК 07. Здатність допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та пояснювати зміст і необхідність виконання програми фізичної терапії та ерготерапії.

СК 08. Здатність ефективно реалізовувати програму фізичної терапії та/або ерготерапії.

СК 09. Здатність забезпечувати відповідність заходів фізичної терапії та/або ерготерапії функціональним можливостям та потребам пацієнта/клієнта.

СК 10. Здатність проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта відповідними засобами й методами (додаток 3) та документувати отримані результати.

СК 11. Здатність адаптовувати свою поточну практичну діяльність до змінних умов.

СК 12. Здатність надавати долікарську допомогу під час виникнення невідкладних станів.

СК 13. Здатність навчати пацієнта/опікунів самообслуговуванню/догляду, профілактиці захворювань, травм, ускладнень та неповносправності, здоровому способу життя.

СК 14. Здатність знаходити шляхи постійного покращення якості послуг фізичної терапії та ерготерапії.

До завершення навчання студенти повинні:

знати:

- класифікацію та характеристику основних засобів поступового навчання правильним рухам;
- основні показання та протипоказання до застосування засобів навчання правильним рухам на різних етапах реабілітації;
- засоби фізичної терапії та ерготерапії для ліквідації, або компенсації рухових порушень та активності;
- реабілітаційний вплив засобів та методів фізичної терапії та ерготерапії при порушенні діяльності опорно-рухового апарату;
- реабілітаційний вплив засобів фізичної терапії та ерготерапії при неврологічних розладах;
- визначити правила надання навичок самообслуговування;
- обґрунтувати правила використання методики навчання рухових дій в полегшених та ускладнених умовах;
- визначити правила в оволодінні основними руховими навичками, які необхідні для виконання різних рухових дій.

вміти:

- застосовувати основні засоби поступового навчання правильним рухам;
- виконувати та навчити застосовувати засоби навчання правильним рухам на різних етапах реабілітації;
- виконувати та навчити застосовувати засоби фізичної терапії та ерготерапії для ліквідації, або компенсації рухових порушень та активності;
- виконувати та навчити застосовувати засоби та методи фізичної терапії та ерготерапії при порушенні діяльності опорно-рухового апарату;
- виконувати та навчити застосовувати засоби та методи фізичної терапії та ерготерапії при неврологічних розладах;
- безпечно та ефективно виконувати програму надання навичок самообслуговування;
- безпечно та ефективно виконувати програму виконання рухових дій в полегшених та ускладнених умовах;
- безпечно та ефективно виконувати програму в оволодінні основними руховими навичками, які необхідні для виконання різних рухових дій;

- застосовувати засоби ерготерапії, які допомагають та полегшують процес переміщення в умовах власного житла та поза домашнім житлом;
- застосовувати засоби ерготерапії, які допомагають та полегшують побутові справи;
- застосовувати засоби ерготерапії, які допомагають та полегшують процес одягання, роздягання;
- застосовувати засоби ерготерапії, які допомагають та полегшують виконання гігієнічних процедур;
- застосовувати засоби ерготерапії, які допомагають та полегшують приймати їжу.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Методичні основи навчання правильним рухам осіб, які потребують сторонньої допомоги та осіб з інвалідністю						
Тема 1. Класифікація рухових навичок в залежності від впливу на організм людини	10	2	2	6	-	ДС РМГ/5
Тема 2. Характеристика основних засобів поступового навчання правильним рухам пацієнтів	11	2	2	6	1	ДС РМГ/5
Тема 3. Характеристика основних засобів поступового навчання самообслуговування пацієнтів	13	4	2	6	1	ДС РМГ/5
Тема 4. Організація переміщення пацієнта (підготовка, принципи, застереження, варіанти класифікацій переміщень)	13	4	2	6	1	ДС ДБ РМГ/5
Разом за модулем 1	47	12	8	24	3	20
Змістовий модуль 2. Формування середовища життєдіяльності для маломобільних груп населення						
Тема 5. Класифікація, характеристика, підбір допоміжних засобів пересування	11	2	2	6	1	ДС РМГ/5
Тема 6. Моделі пересування при застосуванні милиць, палиць, ходунців	11	2	2	6	1	ДС РМГ/5
Тема 7. Адаптація навколишнього середовища та засобів побутового користування до потреб осіб з особливими потребами	11	2	2	6	1	ДС РМГ/5
Тема 8. Розробка індивідуальної реабілітаційної програми застосування засобів та методів полегшення оволодіння руховими навичками та навичками самообслуговування	10	2	2	6	-	ДС РМГ/5
Разом за модулем 2	43	8	8	24	3	20
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота						60
Всього годин / Балів	90	20	16	48	6	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

з/п	Тема	Кількість годин
1	<p>Формування вмінь, які необхідні особі для самостійного харчування.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бармашина Л. Формування середовища життєдіяльності для маломобільних груп населення / Л. Бармашина. – К.: Союз-Реклама, 2000. – 89 с. 2. Бісмак О.В. Основи фізичної реабілітації: навч. посіб. / О.В. Бісмак, Н.Г. Мельнік. – Х.: Вид-во Бровін О.В., 2010 – 120 с. 3. Вовканич А. С. Вступ у фізичну реабілітацію / А. С. Вовканич. – Львів: Українські технології, 2008. – 200 с. 	6
2	<p>Формування вмінь, які необхідні особі для самостійного справляння побутових потреб.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Джегер ЛяВонн. Перенесення і підйом дітей та підлітків. Листки домашніх інструкцій / ЛяВонн Джегер. – Л.: Наутілус, 2000. – 27 с. 2. Романчук О.П. Лікарсько-педагогічний контроль в оздоровчій фізичній культурі: навч.-метод.пос. / О.П. Романчук. – Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2010. – 206 с. 3. Діамант Рейчел. Вправи для занять з дітьми: як вдома діяти батькам малих дітей. – Л.: Наутілус, 2000. – 110 с. 	6
3	<p>Формування вмінь, які необхідні особі для самостійного користування ванною кімнатою.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Діамант Рейчел. Вправи для занять з дітьми: як вдома діяти батькам малих дітей. – Л.: Наутілус, 2000. – 110 с. 2. Медична та соціальна реабілітації: навчальний посібник / за заг. ред. І.Р. Мисули, Л.О. Вакуленко. – Тернопіль: ТДМУ, 2005. – 402 с. 3. Мухін В. М. Фізична реабілітація / В. М. Мухін. – 3-тє вид. – К.: Олімп. л-ра, 2009. – 448 с. 	6
4	<p>Формування вмінь, які необхідні особі для самостійного користування кухнею.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бармашина Л. Формування середовища життєдіяльності для маломобільних груп населення / Л. Бармашина. – К.: Союз-Реклама, 2000. – 89 с. 2. Вовканич А. С. Вступ у фізичну реабілітацію / А. С. Вовканич. – Львів: Українські технології, 2008. – 200 с. 3. Медична та соціальна реабілітації: навчальний посібник / за заг. ред. І.Р. Мисули, Л.О. Вакуленко. – Тернопіль: ТДМУ, 2005. – 402 с. 	6
5	<p>Формування вмінь, які необхідні особі для самостійного одягання/роздягання.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бармашина Л. Формування середовища життєдіяльності для маломобільних груп населення / Л. Бармашина. – К.: Союз-Реклама, 2000. – 89 с. 2. Вовканич А. С. Вступ у фізичну реабілітацію: навч. посібник / А. С. Вовканич. – Львів: ЛДУФК, 2013. – 186 с. 3. Медична та соціальна реабілітації: навчальний посібник / за заг. ред. І.Р. Мисули, Л.О. Вакуленко. – Тернопіль: ТДМУ, 2005. – 402 с. 	6
6	Загальні положення вербального та невербального спілкування з пацієнтом	6

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вовканич А. С. Вступ у фізичну реабілітацію / А. С. Вовканич. – Львів: Українські технології, 2008. – 200 с. 2. Вовканич А. С. Вступ у фізичну реабілітацію: навч. посібник / А. С. Вовканич. – Львів: ЛДУФК, 2013. – 186 с. 3. Медична та соціальна реабілітації: навчальний посібник / за заг. ред. І.Р. Мисули, Л.О. Вакуленко. – Тернопіль: ТДМУ, 2005. – 402 с. 	
7	<p>Догляд за хворими з порушеннями та травмами опорно-рухового апарату, травмою спинного мозку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бісмак О.В. Основи фізичної реабілітації: навч. посіб. / О.В. Бісмак, Н.Г. Мельнік. – Х.: Вид-во Бровін О.В., 2010 – 120 с. 2. Вовканич А. С. Інструктивні матеріали по догляду за хворими з травмою спинного мозку / А. С. Вовканич. – Львів: Солар-2000, 2000. – 52 с. 3. Джегер ЛяВонн. Перенесення і підйом дітей та підлітків. Листки домашніх інструкцій / ЛяВонн Джегер. – Л.: Наутілус, 2000. – 27 с. 	6
8	<p>Догляд за хворими з неврологічними розладами</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Діамант Рейчел. Вправи для занять з дітьми: як вдома діяти батькам малих дітей. – Л.: Наутілус, 2000. – 110 с. 2. Медична та соціальна реабілітації: навчальний посібник / за заг. ред. І.Р. Мисули, Л.О. Вакуленко. – Тернопіль: ТДМУ, 2005. – 402 с. 3. Мухін В. М. Фізична реабілітація / В. М. Мухін. – 3-тє вид. – К.: Олімп. л-ра, 2009. – 448 с. 	6
Разом		48

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів та критерії оцінювання

Загальна оцінка за курс складається як сума оцінок за кожен з двох модулів: поточне тестування (лабораторні заняття, самостійна робота); контрольні роботи наприкінці кожного змістового модуля. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою ECTS. На оцінку завдань модуля I відводиться 40 балів, модуля II – 60 балів.

Модуль I передбачає перевірку якості засвоєння теоретичного курсу, виконання лабораторних робіт безпосередньо на заняттях. У кінці вивчення навчального матеріалу модуля викладач виставляє одну оцінку за аудиторну та самостійну роботу студента як середнє арифметичне з усіх поточних оцінок за ці види роботи. Цю оцінку викладач трансформує в рейтинговий бал за роботу протягом семестру. Таким чином, максимальний рейтинговий бал за роботу протягом семестру може становити 40.

Модуль II передбачає перевірку підсумкових знань і вмінь студентів шляхом написання модульних контрольних робіт. Оцінка за модуль II виставляється за виконання студентом 2 контрольних робіт (по кожному із змістових модулів), які передбачають перевірку теоретичних знань. Контрольні роботи оцінюються за 30-бальною шкалою.

У разі наявності документа, що засвідчує навчання на сертифікованих курсах, онлайн-курсах, які дотичні до тем дисципліни, можливе зарахування певної кількості годин, відповідно до [Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](#)

У разі недотриманням студентом *засад академічної доброчинності* - сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими керуються учасники освітнього процесу під час навчання, викладання і провадження наукової (творчої) діяльності з метою

забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень, оцінювання роботи не буде відбуватись (!). Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань під час заняття.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: • самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); • посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; • дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; • надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин.

Критерії оцінювання модульної / підсумкової контрольної роботи:

оцінка **“відмінно”** відповідає 27-30 балам, ставиться за відмінне написання підсумкової / модульної контрольної роботи;

оцінка **“добре”** відповідає 22-26 балам, ставиться за хороше написання підсумкової / модульної контрольної роботи;

оцінка **“задовільно”** відповідає 18-21 балам, ставиться за задовільне написання підсумкової / модульної контрольної роботи;

оцінка **“незадовільно”** відповідає 1-17 балам, ставиться за незадовільне написання підсумкової / модульної контрольної роботи.

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Залік здійснюється провідним викладачем, має на меті перевірку рівня знань студента під час виконання залікових завдань. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за залік становить 60 балів. Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами поточного й модульного контролю. При цьому завдання із цих видів контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно. У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, студент складає залік у формі опитування. При цьому бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються.

Переведення оцінки в шкалу ECTS та національну шкалу здійснюється за схемою:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90-100	Зараховано
82-89	
75-81	
67-74	
60-66	
1 - 59	Незараховано

Студенту, який з навчальної дисципліни має семестровий рейтинговий бал 60 і вище, підсумкова оцінка виставляється автоматично – “зараховано” або оцінка за національною шкалою та за шкалою ECTS. Якщо семестровий рейтинговий бал студента становить 35 – 59

балів, він має можливість скласти залік, студент, який після вивчення навчальної дисципліни за семестр набрав менше 34 балів, вивчає дисципліну повторно.

VI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

4. Аксельсон П. Посібник для підготовки користувачам інвалідним візком з ручним приводом / П. Аксельсон, Д.Я.Чесни, Ж.Мінкель, А.Перр. – Л.: Міссіонер, 2002. – 172 с.
5. Аксельсон П. Керівництво для вибору інвалідного візка / П. Аксельсон, Д.Я.Чесни, Ж.Мінкель. – Л.: Міссіонер, 2002. – 72 с.
6. Бармашина Л. Формування середовища життєдіяльності для маломобільних груп населення / Л. Бармашина. – К.: Союз-Реклама, 2000. – 89 с.
7. Бісмак О.В. Основи фізичної реабілітації: навч. посіб. / О.В. Бісмак, Н.Г. Мельнік. – Х.: Вид-во Бровін О.В., 2010 – 120 с.
8. Вовканич А. С. Вступ у фізичну реабілітацію: навч. посібник / А. С. Вовканич. – Львів: ЛДУФК, 2013. – 186 с.
9. Вовканич А. С. Вступ у фізичну реабілітацію / А. С. Вовканич. – Львів: Українські технології, 2008. – 200 с.
10. Вовканич А. С. Інструктивні матеріали по догляду за хворими з травмою спинного мозку / А. С. Вовканич. – Львів: Солар-2000, 2000. – 52 с.
11. Джегер ЛяВонн. Перенесення і підйом дітей та підлітків. Листки домашніх інструкцій / ЛяВонн Джегер. – Л.: Наутілус, 2000. – 27 с.
12. Романчук О.П. Лікарсько-педагогічний контроль в оздоровчій фізичній культурі: навч.-метод.пос. / О.П. Романчук. – Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2010. – 206 с.

Допоміжна література

13. Вернер Девід. Реабілітація дітей-інвалідів / Девід Вернер. – М.: Филантроп, 1995. – 643 с.
14. Джегер ЛяВонн. Інструкція до домашньої програми для немовлят і малих дітей / ЛяВонн Джегер. – Л.: Наутілус, 2000. – 58 с.
15. Діамант Рейчел. Вправи для занять з дітьми: як вдома діяти батькам малих дітей. – Л.: Наутілус, 2000. – 110 с.
16. Медична та соціальна реабілітації: навчальний посібник / за заг. ред. І.Р. Мисули, Л.О. Вакуленко. – Тернопіль: ТДМУ, 2005. – 402 с.
17. Мухін В. М. Фізична реабілітація / В. М. Мухін. – 3-тє вид. – К.: Олімп. л-ра, 2009. – 448 с.
18. Порада А. М. Основи фізичної реабілітації: навч. посібник / А. М. Порада, О. В. Солодовник, Н. Є. Прокопчук. – К.: Медицина, 2006. – 248 с.
19. Порада А.М., Порада О.В. Медико-соціальна реабілітація і медичний контроль: підручник. — К.: ВСВ “Медицина”, 2011. — 296 с.
20. Пешкова О. В. Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів : навчальний посібник / О. В. Пешкова. – Харків : СПДФО, 2011. – 312 с.